

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING: ADVANTAGES, RISKS, AND PROSPECTS

Удовенко І.В.,

orcid.org/0000-0003-2054-2045

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри європейських мов

Державного біотехнологічного університету

Подворна Л.А.,

orcid.org/0009-0006-9956-918

старший викладач кафедри європейських мов

Державного біотехнологічного університету

Муравйова О.М.,

orcid.org/0000-0003-2596-6330

старший викладач кафедри мовної підготовки

Державного біотехнологічного університету

У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми використання технологій штучного інтелекту (ШІ) у процесі навчання іноземної мови в сучасних закладах освіти. Розкрито сутність поняття «штучний інтелект» у педагогічному контексті та визначено його місце у структурі цифрової освіти. Обґрунтовано, що інтеграція інтелектуальних систем у навчання іноземної мови відкриває нові можливості для формування іншомовної комунікативної компетентності, підвищення мотивації, розвитку навичок самостійної роботи та критичного мислення. Показано, що технології ШІ дозволяють здійснювати персоналізацію освітнього процесу, забезпечують адаптацію навчального матеріалу до рівня підготовленості здобувача освіти, автоматизують оцінювання результатів навчання та надають миттєвий зворотний зв'язок.

Водночас у статті підкреслюється, що впровадження ШІ у викладання іноземних мов пов'язане з низкою викликів і ризиків: зниженням ролі живого педагогічного спілкування, можливістю поверхового засвоєння знань, етичними проблемами використання автоматизованих систем, а також загрозою зниження академічної доброчесності. Привернуто увагу до необхідності формування у викладачів нової цифрової компетентності, що охоплює не лише технічні навички, а й педагогічне розуміння можливостей та обмежень штучного інтелекту.

У дослідженні визначено перспективні напрями використання ШІ в освітньому процесі: створення адаптивних мовних платформ, розвиток інтелектуальних чат-ботів для мовної практики, використання генеративних моделей для формування автентичного навчального контенту, а також застосування аналітики навчальних даних для оптимізації освітніх рішень. Автором підкреслено, що ефективне використання штучного інтелекту можливе лише за умови дотримання балансу між технологічною інноваційністю та гуманістичною спрямованістю освіти, коли центральним залишається розвиток особистості учня, його цінностей, критичного мислення та комунікативної культури.

Отримані результати можуть бути використані у практиці викладання іноземних мов, у розробленні навчально-методичних матеріалів та в підготовці педагогічних кадрів до роботи в умовах цифрової трансформації освіти.

Ключові слова: штучний інтелект, навчання іноземної мови, освітні технології, цифрова педагогіка, індивідуалізація навчання, етичні ризики, адаптивне навчання.

The article provides a theoretical analysis of the use of artificial intelligence (AI) technologies in foreign language teaching in modern educational institutions. The essence of the concept of «artificial intelligence» in a pedagogical context is revealed and its place in the structure of digital education is determined. It is substantiated that the integration of intelligent systems into foreign language teaching opens up new opportunities for the formation of foreign language communicative competence, increased motivation, and the development of independent work and critical thinking skills. It is shown that AI technologies allow for the personalization of the educational process, ensure the adaptation of educational material to the level of preparedness of the student, automate the assessment of learning outcomes, and provide instant feedback.

At the same time, the article emphasizes that the introduction of AI in foreign language teaching is associated with a number of challenges and risks: a reduction in the role of live pedagogical communication, the possibility of superficial knowledge acquisition, ethical issues related to the use of automated systems, and the threat of a decline in academic integrity. Attention is drawn to the need for teachers to develop new digital competencies that encompass not only technical skills but also a pedagogical understanding of the capabilities and limitations of artificial intelligence.

The study identifies promising areas for the use of AI in the educational process: the creation of adaptive language platforms, the development of intelligent chatbots for language practice, the use of generative models to create authentic educational content, and the application of educational data analytics to optimize educational solutions. The author emphasizes that the effective use of artificial intelligence is only possible if a balance is maintained between technological

innovation and the humanistic orientation of education, where the development of the student's personality, values, critical thinking, and communicative culture remains central.

The results obtained can be used in the practice of teaching foreign languages, in the development of teaching materials, and in the training of teaching staff to work in the context of the digital transformation of education.

Key words: artificial intelligence, foreign language teaching, educational technologies, digital pedagogy, individualization of learning, ethical risks, adaptive learning.

Актуальність проблеми дослідження обумовлена тим, що цифровізація освіти та розвиток інтелектуальних технологій докорінно змінюють підходи до викладання й вивчення іноземних мов. Штучний інтелект (ШІ) уже не є лише технічним інструментом – він стає партнером у навчанні, що здатен моделювати комунікативні ситуації, забезпечувати миттєвий зворотний зв'язок і створювати персоналізовані траєкторії навчання. Водночас активне використання ШІ вимагає від педагогів нової методологічної культури, усвідомлення педагогічних меж його застосування, а також розуміння потенційних ризиків – зокрема, втрати автентичності спілкування, зниження критичного мислення, порушення академічної доброчесності. Тому питання визначення переваг, ризиків і перспектив інтеграції штучного інтелекту в навчання іноземної мови є надзвичайно актуальним у сучасній педагогічній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що проблема використання технологій ШІ в освіті активно вивчається як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями.

Так, Д. Бейкер, М. Лакін, Р. Гудфелло досліджують можливості машинного навчання у створенні адаптивних систем навчання. Р. Елісон і С. Годвін звертають увагу на роль чат-ботів і віртуальних асистентів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності. В Україні питання цифрової педагогіки і застосування штучного інтелекту в навчальному процесі розкривають О. Спінн, Н. Морзе, Л. Лупаренко, І. Роберт.

Науковці зазначають, що використання ШІ у викладанні іноземних мов відкриває нові можливості для реалізації принципів індивідуалізації, інтерактивності та міжкультурного діалогу. Проте вимагає також переосмислення ролі викладача, питань академічної доброчесності й етичних меж автоматизованої взаємодії.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. У межах дослідження передбачається проаналізувати сучасні технологічні рішення, що використовують елементи ШІ у навчанні мов; охарактеризувати їхній педагогічний потенціал і можливості для підвищення ефективності навчання, визначити основні ризики та виклики, пов'язані з етичними, психологічними

й методичними аспектами використання ШІ, запропонувати перспективні напрями інтеграції інтелектуальних систем у методику навчання іноземних мов. Мета статті полягає у визначенні педагогічних можливостей, переваг, ризиків і перспектив використання технологій штучного інтелекту в процесі навчання іноземних мов у закладах освіти.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасний етап розвитку освіти характеризується інтенсивною цифровізацією, яка докорінно змінює підходи до навчання, зокрема у сфері викладання іноземних мов. За О. А. Барановим, який детально проаналізував цілий спектр поглядів та концептів щодо визначення цього поняття, «штучний інтелект» – це «певна сукупність методів, способів, засобів та технологій, насамперед комп'ютерних, що імітує (моделює) когнітивні функції, які мають критерії, характеристики та показники еквівалентні критеріям, характеристикам та показникам відповідних когнітивних функцій людини» [5, с. 72]. У проєкті «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» його визначають як «властивість систем коректно інтерпретувати зовнішні дані відповідно до поставленої мети, навчатися з таких даних та використовувати результати навчання для досягнення поставлених цілей, у тому числі зі збирання та використання нових даних шляхом взаємодії з навколишнім середовищем» [1]. Однією з ключових технологій, що впливають на трансформацію освітнього простору, є штучний інтелект (ШІ). Ці технології, завдяки комп'ютерним алгоритмам, імітують людський інтелект настільки переконливо, що користувачі отримують відчуття взаємодії з реальною людиною. Його застосування в навчальному процесі дає змогу не лише підвищити ефективність засвоєння мовного матеріалу, а й сформувати у здобувачів освіти навички ХХІ століття – критичне мислення, автономність, здатність до співпраці й використання цифрових інструментів у комунікації. Ці технології, завдяки комп'ютерним алгоритмам, імітують людський інтелект настільки переконливо, що користувачі отримують відчуття взаємодії з реальною людиною [3, с. 210–214].

Однією з найвагоміших переваг використання ШІ у навчанні іноземних мов є можливість пер-

соналізації освітнього процесу. Інтелектуальні системи аналізують результати діяльності здобувачів освіти, визначають прогалини у знаннях і пропонують індивідуальні траєкторії навчання. Штучний інтелект створює можливості для розробки навчальних програм, які пристосовуються до кожного учня індивідуально. Це дозволяє більш ефективно використовувати час і ресурси, оскільки ШІ аналізує не лише поточний рівень знань здобувача освіти, а й його прогрес, слабкі місця, а також стилі навчання. Наприклад, якщо здобувач освіти показує слабкі результати з певної теми, система може збільшити кількість завдань з теми або змінити їх формат. Крім того, завдяки цьому процесу ШІ може оптимізувати темп навчання для кожного здобувача освіти, створюючи баланс між викликами і досягненнями, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Завдяки цьому кожен здобувач освіти отримує адаптивний контент, що відповідає його рівню володіння мовою, стилю навчання та темпу засвоєння матеріалу. Інструменти на основі ШІ – такі як платформи Duolingo, ChatGPT, Elsa Speak, Grammarly, LingQ – дозволяють тренувати різні види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання й письмо, забезпечуючи миттєвий зворотний зв'язок і виправлення помилок у режимі реального часу. Зокрема, використання ChatGPT на уроках англійської мови відкриває нові можливості для розвитку мовних навичок учнів, але водночас ставить перед вчителями низку важливих питань. Перша проблема полягає в тому, як ефективно інтегрувати ChatGPT в освітній процес з урахуванням специфіки. Чи може чат-бот замінити або доповнити традиційні методи навчання, зберігаючи при цьому високий рівень ефективності?

Друга проблема пов'язана з потенційними обмеженнями використання штучного інтелекту в освіті. Хоча ChatGPT має здатність генерувати тексти та вести діалоги, його відповіді не завжди є точними чи відповідними до конкретного контексту. Це може стати проблемою при навчанні, де важливо не лише зберігати мовну правильність, але й враховувати культурні та соціальні нюанси.

Останні дослідження та публікації свідчать про зростаючу інтеграцію ChatGPT у процес викладання англійської мови, що відкриває нові можливості та виклики для освітян. Переваги використання ChatGPT:

Покращення мовних навичок: ChatGPT сприяє розвитку навичок спілкування іноземною мовою, створенню контенту, вирішенню завдань, авто-

матичному перекладу текстів, а також вивченню ідіом та сленгу:

Індивідуалізований підхід: використання ChatGPT дозволяє адаптувати освітній процес до потреб кожного учня, надаючи персоналізовані пояснення та приклади граматичних правил, лексики та ідіом.

Спрощення підготовки до уроків: вчителі можуть використовувати ChatGPT для генерації планів уроків, розробки вправ та скорочення текстів, що спрощує підготовку до занять.

Виклики та застереження, які існують перед користувачами ChatGPT:

Залежність від технологій: існує ризик, що учні можуть стати пасивними слухачами, покладаючись на ChatGPT, що може знизити їхню здатність до критичного мислення. Важливо навчити дітей свідомому використанню ШІ, щоб підтримувати активну участь в освітньому процесі [5, с. 192–193].

Етичні питання: не менш важливими є етичні ризики, пов'язані з використанням ШІ: порушення принципів академічної доброчесності, використання штучно згенерованих текстів без критичного осмислення, небезпека підміни власної роботи автоматизованими відповідями. Тому викладач має не лише впроваджувати цифрові інструменти, а й формувати у студентів усвідомлене, відповідальне ставлення до технологій, розвивати вміння оцінювати достовірність інформації, розрізняти оригінальний і згенерований контент.

Попри те, штучний інтелект сприяє розвитку самостійності у навчанні. Використання чат-ботів, генераторів діалогів, систем розпізнавання мови дозволяє здобувачам освіти практикувати комунікацію без постійної присутності викладача, що розширює можливості позааудиторної роботи. ШІ може виступати в ролі «віртуального репетитора», який мотивує до навчання, контролює прогрес і пропонує нові форми взаємодії з навчальним матеріалом.

Попри зазначені ризики, потенціал штучного інтелекту в навчанні іноземних мов є надзвичайно широким. Серед перспективних напрямів розвитку можна виокремити: створення адаптивних навчальних платформ, які поєднують аналіз мовних даних і генерацію персоналізованих завдань; використання технологій розпізнавання голосу для вдосконалення вимови; впровадження генеративних моделей для створення автентичних навчальних ситуацій і діалогів; застосування освітньої аналітики (learning analytics) для відстеження прогресу та прогнозування результатів навчання.

Додатково варто проводити роботу та заходи, які будуть формувати розуміння того, що штучний інтелект – це допоміжний засіб, покликаний покращити результати та ефективність людської діяльності, а не повна заміна діяльності людини, її інтелекту та місця в парадигми соціально-побутової життєдіяльності [7, с. 105–219].

Важливо, щоб ці інновації реалізовувалися у межах гуманістичної парадигми освіти, де головною метою залишається не технічна ефективність, а розвиток особистості учня, його ціннісних орієнтирів, креативності й міжкультурної комунікації. Технологія має слугувати інструментом підсилення педагогічної взаємодії, а не її заміною. Необхідно поступово імплементувати його використання в навчальну діяльність, розробляти завдання, для виконання яких частково потрібно залучати можливості штучного інтелекту, пояснювати його можливості, надавати здобувачам інформацію щодо функціоналу таких ресурсів, пропонувати приклади запитів та сценарії роботи з ними. Потрібно сформувати збалансоване освітнє середовище, коли такі інструменти будуть раціонально використовуватися паралельно із традиційними методами та підходами до навчання, та стануть ефективними ресурсами для розвитку низки професійних компетентностей, а не інструментом бездумного виконання навчальних завдань. Варто також наголосити, що на сьогодні користувачі мають розуміти й можливі мінуси використання контенту, який пропонується такими сервісами [7, с. 205–219].

Зокрема, одним із головних викликів є відсутність повної достовірності та автентичності інформації, яку генерує штучний інтелект. Автоматизовані системи не завжди здатні розрізнати контекст, емоційні відтінки або культурні особливості мовлення, що є надзвичайно важливими для повноцінного опанування іноземної мови. Використання згенерованого контенту без критичного осмислення може призводити до засвоєння помилкових мовних конструкцій, неточностей у перекладі або навіть поширення стереотипів.

Крім того, існує ризик зниження когнітивної активності здобувачів освіти, коли готові відповіді, тексти чи переклади сприймаються як кінцевий продукт навчання, а не як допоміжний матеріал для самостійного аналізу. Це може негативно впливати на розвиток мовленнєвих навичок, критичного мислення й уміння аргументовано висловлювати власну позицію. Важливо, щоб викладачі спрямовували навчальний процес у такий спосіб, аби студенти використовували ШІ

як інструмент підтримки мислення, а не як засіб уникнення інтелектуальних зусиль.

Педагог має виступати посередником між технологією та особистістю здобувача освіти – допомагати зрозуміти алгоритми роботи штучного інтелекту, навчати критично оцінювати отримані результати, аналізувати їх, робити висновки та творчо переосмислювати інформацію. Саме така взаємодія дає змогу перетворити використання ШІ з механічного процесу на інтелектуальну співпрацю людини й машини, де провідна роль залишається за особистістю.

У цьому контексті доцільно розвивати культуру цифрової відповідальності як серед педагогів, так і серед здобувачів освіти. Вона передбачає усвідомлення не лише можливостей, а й обмежень технологій, розуміння етичних аспектів їх застосування, дотримання принципів академічної доброчесності та поваги до інтелектуальної власності. Формування такої культури є запорукою того, що штучний інтелект стане не засобом маніпуляції, а партнером у навчанні, спрямованому на розвиток критичного мислення, творчості та мовної компетентності.

Разом із тим варто наголосити, що використання ШІ має бути поступовим, педагогічно обґрунтованим процесом. Його не можна впроваджувати без підготовки – необхідно забезпечити методичний супровід, створити рекомендації для викладачів і студентів, розробити приклади ефективних запитів і сценаріїв взаємодії з інтелектуальними системами. Тільки в такому випадку технології не витіснятимуть традиційні методи навчання, а гармонійно доповнюватимуть їх, підсилюючи комунікативну, мотиваційну та аналітичну складову освітнього процесу. ШІ може стати ефективним інструментом формування оцінювання, допомагаючи викладачу відстежувати динаміку розвитку кожного студента, пропонувати персоналізовані завдання та коригувати навчальні траєкторії.

Ще одним перспективним напрямом є використання штучного інтелекту для створення інтерактивних навчальних середовищ, де кожен студент може практикувати мовлення у віртуальному діалозі, брати участь у симульованих комунікативних ситуаціях або тренувати вимову з допомогою систем розпізнавання голосу. Ці середовища можуть включати адаптивні сценарії, у яких система реагує на рівень володіння мовою, інтонацію чи навіть емоційний стан користувача, створюючи ефект «занурення» у мовне середовище. Такі платформи здатні відтворювати автентичні контексти спілкування, що підвищує

мотивацію та сприяє глибшому засвоєнню лексико-граматичного матеріалу. Додатковою перевагою є можливість безпечного навчального експериментування – студенти можуть багаторазово відпрацьовувати мовні моделі, не боячись помилитися або отримати негативну оцінку.

Перспективи подальшого розвитку ІІІ в навчанні іноземних мов також пов'язані з поглибленням інтеграції різних технологій – доповненої реальності, віртуальних симуляцій, освітньої аналітики, генеративних моделей. Поєднання цих інструментів дасть змогу створювати навчальні простори, які не лише реагують на дії студента, а й активно формують його когнітивний досвід. Наприклад, доповнена реальність може допомогти візуалізувати складні граматичні структури, а генеративні моделі – миттєво створювати автентичні навчальні тексти або діалоги. У майбутньому можна очікувати створення повноцінних інтелектуальних екосистем, які збиратимуть і аналізуватимуть дані про навчальний прогрес, емоційний стан, інтереси студента, автоматично добираючи оптимальні стратегії навчання. Такі системи зможуть функціонувати як персональні цифрові наставники, що супроводжують студента від початкового рівня до професійного володіння мовою, пропонуючи індивідуальні поради, вправи та контент. Проте навіть за таких умов центральне місце у навчальному процесі має залишатися за людиною – викладачем, який виступає носієм культури, етики, гуманістичних цінностей. Жодна технологія не здатна замінити педагогічну інтуїцію, живу емоційну взаємодію та моральний авторитет учителя. Саме поєднання людяності й інтелектуальних технологій створює основу сучасної, ефективної та ціннісно орієнтованої освіти.

Таким чином, використання технологій штучного інтелекту у процесі навчання іноземних мов відкриває якісно новий етап розвитку сучасної освіти. Інтелектуальні системи стають не просто технічними інструментами, а педагогічними партнерами, здатними забезпечувати адаптивність, персоналізацію, інтерактивність і миттєвий зво-

ротний зв'язок у процесі навчання. Завдяки цим технологіям здобувачі освіти отримують можливість практикувати мову в індивідуальному темпі, вдосконалювати вимову, граматику, розширювати словниковий запас, розвивати навички комунікації та критичного мислення.

Разом із тим ефективність застосування штучного інтелекту безпосередньо залежить від педагогічної компетентності викладача, його здатності інтегрувати цифрові інструменти в освітній процес із дотриманням принципів гуманізму, академічної доброчесності та педагогічної доцільності. Викладач має виступати посередником між технологією та особистістю студента, спрямовуючи використання ІІІ не на механічне виконання завдань, а на розвиток самостійності, творчості та рефлексії.

Особливу увагу слід приділяти формуванню культури цифрової відповідальності, що передбачає усвідомлене, етичне та критичне ставлення до результатів, які генерують інтелектуальні системи. Така культура має стати невід'ємним елементом цифрової грамотності сучасного педагога та здобувача освіти.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методик поетапної інтеграції ІІІ у навчальний процес, створенням ефективних моделей взаємодії людини й технології, удосконаленням педагогічних стратегій, що поєднують традиційні та інноваційні підходи до навчання іноземної мови. Важливим напрямом є також дослідження впливу штучного інтелекту на розвиток міжкультурної комунікації, когнітивних і соціально-емоційних компетентностей студентів.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що штучний інтелект має значний потенціал для підвищення якості іншомовної освіти, але лише за умови його педагогічно виваженого, гуманістично орієнтованого та етично усвідомленого використання. Головною метою впровадження інтелектуальних технологій у навчання має залишатися розвиток особистості, здатної мислити, комунікувати, творити й відповідально діяти в умовах глобалізованого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зубенко О. Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. *Закарпатські філологічні студії*, 2025. Вип. 27. Т. 2. С. 80–85. DOI: 10.32782/tps2663-4880/2022.27.2.15.
2. Кадемія М., Візнюк І., Поліщук А., Долинний С. Використання штучного інтелекту у вивченні іноземної мови здобувачами освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2022. Вип. 63. С. 153–163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mitimpt_2022_63_17 (дата звернення : 10.02.26).
3. Козубай І. Комплексний аналіз впливу штучного інтелекту на викладання та вивчення іноземних мов. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчен. Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич* : Гельветика, 2023, Вип. 63. Т.1. С. 210–214. DOI: 10.24919/2308-4863/63-1-32.

4. Левчук А. Штучний інтелект: лінгвістичні аспекти. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2015. № 4. С. 205–209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufim_2015_4_41 (дата звернення 12.10.25).

5. Махсма В. Використання CHATGPT на уроках англійської мови: переваги, виклики та перспективи. *Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти* : зб. матеріалів II Всеукр. наук-практ. конф. Одеса : Університет Ушинського, 2025. С. 192–193. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/21715> (дата звернення : 13.10.25).

6. Погореленко А. К. Штучний інтелект : сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2018. №32. С. 22–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhduep_2018_32_6 (дата звернення: 11.10.2025).

7. Четверик В. Ресурси зі штучним інтелектом у навчанні іноземним мовам: огляд можливостей та перспектив використання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2024, Вип. 72, С. 205–219. DOI: 10.31652/2412-1142-2024-72-205-219.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 16.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026